

6. Ability to form commodity batches for sales of manufactured products.
7. Compliance with European standards for agricultural production.
8. The settlement of economic relations, which will affect the distribution of income, as well as the social security of each household member.

The shortcomings of the family farm were identified:

1. Increasing the cost of production costs due to the need to comply with European standards for agricultural activities.
2. Necessity of quarterly deduction of taxes.
3. Increase in taxation in the event of the provision of a family farm to lease land.
4. A narrow specialization of conducting economic activity and, in the future, the quota of volumes of production of agricultural products.
5. Incomplete or incomplete financing of measures at the expense of the sources specified in pp. 4-5 advantages of the subject of entrepreneurial activity.
6. The need for reporting to the fiscal authorities and, in this connection, possible unplanned expenses.

The process of creation of a family farmer is expedient, which it is advisable to begin with the definition of its organizational and legal form, since in the case of registering a farm as an individual entrepreneur, his head should hire family members for labor contracts and pay monthly wages. At the same time, the advantage of functioning of the specified organizational-legal form is the possibility of individual management of the economy with the exclusive right of the head on the redistribution of the results of production activities.

It is established that the modern challenges faced by households lead to the need to find ways to further their development. One of the areas of this development is the conversion of households to family farms. At the same time, such farms can acquire organizational and legal forms in both the legal status and the individual entrepreneur. The main stages of such transformations are highlighted.

Key words: family farms, personal peasant farms, farms.

Надійшла 20.09.2017 р.

УДК 332.334.12.4

КАЛЬЧЕНКО С.В., д-р екон. наук

Таврійський державний агротехнологічний університет

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТВАРИННИЦТВА В ОСОБИСТИХ СЕЛЯНСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ

Стаття присвячена дослідженню функціонування галузей тваринництва в особистих селянських господарствах. Обґрунтовано важливе соціально-економічне значення представників дрібнотоварного сектору аграрного виробництва за сучасного становлення цієї галузі в системі національної економіки, а також враховуючи проблеми в сфері розбудови сільських територій. Здійснено прогноз розвитку галузі тваринництва в особистих селянських господарствах та визначено фактори, які впливатимуть на розвиток особистих селянських господарств як повноцінної складової аграрного виробництва.

Ключові слова: тваринництво, свинарство, ефективність, аграрне виробництво, особисті селянські господарства.

Постановка проблеми. За сучасних умов значною мірою підвищилося значення суб'єктів дрібнотоварного сектору аграрного виробництва як фактора, що не тільки формує забезпечення населення продовольством, а й визначає стан і подальші перспективи процесу розбудови сільських територій. Специфіка функціонування особистих селянських господарств, їхня соціально-економічна природа дозволяє їм не тільки функціонувати за умов безприбутковості, а й визначає цей спосіб господарювання як подолання безробіття на селі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання ефективної економічної діяльності особистих селянських господарств розглядалися в працях В.К. Збарського, М.М. Кропивка, Ю.О. Лупенка, І.В. Свиноуса, Т.І. Яворської та ін. Водночас, на нашу думку, потребують додаткового вивчення особливості оцінки перспектив подальшої виробничо-господарської діяльності в межах окремих галузевих напрямків.

Метою статті є оцінка перспектив функціонування особистих селянських господарств в галузі тваринництва, враховуючи особливості їхньої соціально-економічної природи.

Матеріал і методика дослідження. При написанні дослідження використовувались такі методи: аналіз а синтез – при оцінці рівня розвитку тваринництва в особистих селянських господарствах України; структурно-логічний – при розробці типової структури особистого селянського господарства.

Основні результати дослідження. Оцінюючи перспективи функціонування особистих селянських господарств як складової вітчизняного аграрного виробництва, ми вважаємо, напрямками розвитку мають стати активізація сільськогосподарського виробництва у таких галузях, що не є об'єктом діяльності сільськогосподарських підприємств, зокрема в галузі скотарства. Досягнення високих результатів є можливим лише за рахунок певних змін щодо використання земельних ресурсів, техніки, а також підвищення інформаційного забезпечення вітчизняного селянства. Важливе місце має відводитися господарствам, земельна площа яких не перевищує 1 га і які становлять 80% від загальної чисельності суб'єктів дрібнотоварного сектору аграрного виробництва.

Необхідною умовою розвитку особистих селянських господарств є наявність стабільно функціонуючої системи сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, які здійснюють надання послуг щодо виробництва, збереження, переробки та реалізації продукції, консолідуючи селянські господарства в єдину спільноту. Враховуючи наявні темпи кооперативного будівництва в Україні, прогнозується подальше зростання чисельності цих форм об'єднань суб'єктів аграрного підприємництва. За умов стимулювання процесу трансформації суб'єктів дрібнотоварного сектору аграрного виробництва на товарні засади господарювання, можна очікувати активного розвитку кооперативного руху в системі сільських територій. Проте ефективне функціонування особистих селянських господарств на товарних засадах, здатність створювати сімейні ферми, міжгосподарські об'єднання передбачає наявність необхідних професійних навичок, що потребує набуття відповідного кваліфікаційного рівня.

Для прогнозу було використано модель ARIMA (авторегресійна інтегрована модель ковзкого середнього [Pind]). Модель задається трьома параметрами: авторегресії, різницевого оператора, ковзкого середнього. Для авторегресійної функції ми обрали наступні параметри (1,1,2), які адекватно представили процес на базисному інтервалі.

Нами проаналізовано перспективи виробництва сільськогосподарської продукції в особистих селянських господарствах по основних напрямках діяльності. Прогнозні темпи зростання обсягів валової продукції в особистих селянських господарствах обумовлюються динамікою сучасного рівня розвитку, активністю господарств товарного типу, а також наявністю конкуренції з боку сільськогосподарських підприємств. В цьому зв'язку найбільш високі прирости у порівнянні із 2016 роком прогноуються по молоку та м'ясу ВРХ, відповідно 23,8 та 23,0% (табл.1).

Таблиця 1 – Прогноз виробництва продукції тваринництва в особистих селянських господарствах України

Вид продукції	Рік					
	2016			2020 (прогноз)		
	разом, тис.т	в т.ч. товарне виробництво		разом, тис.т	в т.ч. товарне виробництво	
	тис. т	%	тис.т	тис.т	%	
М'ясо (у забійній вазі)	948,1	499,9	52,7	1080,8	758,7	70,2
у т.ч. ВРХ	317,3	194,3	61,2	392,8	281,6	71,7
свині	386,0	212,3	55,0	411,6	282,2	68,6
птиця	201,7	82,2	40,8	223,2	157,6	70,6
інші	43,1	11,1	25,8	53,2	37,3	70,1
Молоко	8905,7	5281,1	59,3	10954,0	7257,0	66,2
Яйця, млн.шт	7380,6	587,2	8,0	8487,7	840,3	9,9

Прогнозуючи можливі зміни в структурі валової продукції сільського господарства в результаті зазначених процесів, мивраховували до уваги декілька аспектів цієї ситуації. По-перше, загальний стан галузі та значення особистих селянських господарств як виробника. По-друге, перспективи розвитку товарних селянських господарств в окремих галузях, враховуючи особливості організації виробничого процесу, наявність матеріально-технічного забезпечення тощо. Прогнозується, що у виробництві м'яса та птахівництві питома вага сільськогосподарських підприємств переважатиме 50% (м'ясо – 54%, яйця – 60%) (табл. 2).

В перспективі розвиток сільськогосподарського виробництва в особистих селянських господарствах відбуватиметься шляхом поступового зростання частки товарних виробництв за незмінних в цілому позицій цього сегмента аграрного виробництва в структурі валової продукції. Надзвичайно важливим у розвитку сільськогосподарського виробництва залишається пи-

тання географічного розташування у тій чи іншій природно-кліматичній зоні. В даному випадку ми розглядаємо не тільки спеціалізацію певних регіонів у виробництві сільськогосподарської продукції, обумовлену наявністю сприятливих природних умов, але й стан організаційного забезпечення, а також динаміку виробництва відповідних видів продукції в селянських господарствах. Все це є основою для оцінки майбутніх перспектив розвитку відповідних галузевих напрямів серед вітчизняного селянства.

Таблиця 2 – Прогноз частки особистих селянських господарств у виробництві продукції тваринництва, % *

Вид продукції	Рік							2020	
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	разом	в т.ч. товарне виробництво	
М'ясо	48,6	46,1	44,9	43,3	42,5	39,7	46,0	25,0	
Молоко	82,2	80,7	80,3	79,7	77,7	77,5	85,0	45,0	
Яйця	43,4	41,8	39,9	37,2	37,3	37,6	40,0	20,9	

*Розраховано за даними Державної служби статистики України.

Зокрема прогнозується, що співвідношення особистих селянських господарств регіонів у виробництві молока зберігатиметься і надалі, тобто 35% валової продукції вироблятиметься господарствами лісостепової зони. Наявність природних пасовищ, активне функціонування обслуговуючих кооперативів, в т.ч. збутового напрямку, а також наявна позитивна динаміка дозволяє прогнозувати зростання виробництва молока в цьому регіоні на 127,5 тис. т у порівнянні із показниками 2016 року (табл. 3). Водночас імовірні перспективи розбудови молочної галузі в степовій зоні за рахунок активізації кооперативного руху серед селянських господарств, розвитку товарного виробництва в цьому напрямку дозволяють припустити, що частка продукції особистих селянських господарств регіону в подальшому зростатиме і досягне 33% проти 30 у 2016 році. Аналогічним, на нашу думку, буде ситуація із розвитком тваринництва, враховуючи до уваги регіональну специфіку.

Таблиця 3 – Прогноз виробництва основних видів сільськогосподарської продукції в господарствах населення в природно-кліматичних зонах України, тис. т

Зона	Рік						2020	
	2012	2013	2014	2015	2016	разом	в т.ч. сімейні ферми	
М'ясо								
Степ	285,8	302,2	308,4	313,7	268,7	320,0	120,0	
Лісостеп	228,9	238,7	235,8	240,6	282,6	300,0	150,0	
Полісся	176,9	187,8	190,5	190,6	218,9	230,0	110,0	
Карпати	119,1	121,0	120,7	127,0	121,9	130,0	65,0	
Молоко								
Степ	2631,9	2516,1	2471,8	2462,4	2175,3	2680,0	1600,0	
Лісостеп	2997,2	2908,9	2879,6	2872,1	3092,5	3220,0	2200,0	
Полісся	1983,8	1899,6	1861,5	1894,9	1682,2	2000,0	1200,0	
Карпати	1143,9	1128,5	1103,6	1127,6	1185,0	1200,0	650,0	

Понад 60% валової продукції припадатиме на селянські господарства степової зони та лісостепу, причому частка кожного з регіонів становитиме відповідно 33 та 31%. Як відомо, організація м'ясного скотарства передбачає переважне утримання худоби в закритих приміщеннях і якість зелених кормів не є таким визначальним фактором для якості продукції, як у виробництві молока. Цей факт є визначальним для формування структури виробництва м'яса, оскільки територія степової зони, а також кількість селянських господарств в цьому регіоні є найбільшими.

Окремо слід відмітити прогнозування перспектив селянських господарств товарного спрямування у виробництві відповідних видів продукції. Можливості розвитку цих форм аграрного підприємництва в масштабі окремого регіону обумовлюються природно-кліматичними особливостями, які визначають напрям регіональної спеціалізації, рівнем розвитку виробничої інфраструктури, на-

явністю центрів переробки та збуту продукції, що визначає потенційну здатність розвитку галузі в регіоні, а також необхідність відповідного матеріально-технічного забезпечення для здійснення виробничої діяльності на товарних засадах. В результаті найбільша активність особистих селянських господарств підприємницького типу прогнозується у виробництві молока та овочівництва.

В процесі еволюційного переходу селянських господарств на товарні засади сільськогосподарського виробництва відбуватиметься зростання значення цього сегмента аграрного виробництва для продовольчого забезпечення населення. Цьому процесу сприятимуть існуючі тенденції щодо розвитку низки напрямів тваринництва переважно в особистих селянських господарствах, зокрема в сфері молочного скотарства (табл. 4).

Таблиця 4 – Прогноз співвідношення виробництва продукції тваринництва господарствами населення України і загального фонду споживання, %*

Вид продукції	Рік					Проект	Проект до, +/-	
	2012	2013	2014	2015	2016		2012	2016
М'ясо	38,57	38,78	39,70	37,87	37,18	39,8	1,23	2,62
Молоко	95,84	95,36	94,42	90,26	88,61	95,8	-0,04	7,19
Яйця	53,19	51,22	49,08	50,86	52,43	53,4	0,21	0,97

*Дослідження автора.

Прогнозується, що в результаті переходу особистих селянських господарств та товарні принципи ведення економічної діяльності можливим є практично повне задоволення продовольчих потреб населення України по молоку. В галузях м'ясного скотарства та птахівництва, на нашу думку, сільськогосподарські підприємства продовжуватимуть зберігати свої домінуючі позиції, тому активність особистих селянських господарств може здійснюватися лише в межах вже існуючих сегментів продовольчого ринку.

Висновки. В статті розглянуто перспективи розвитку особистих селянських господарств як складової системи вітчизняного аграрного виробництва. Обґрунтована необхідність забезпечення активізації економічної діяльності цієї групи аграріїв в галузі тваринництва, зокрема в сфері молочного скотарства. На основі оцінки імовірних тенденцій в зазначеному галузевому напрямку здійснено прогноз обсягів виробництва основних видів продукції тваринництва в особистих селянських господарствах з урахуванням специфіки зональних природно-кліматичних умов. Розглянута подальша роль особистих селянських господарств як складової вітчизняного ринку сільськогосподарської сировини.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Дієсперов В.С. Тенденції розвитку сільських домогосподарств. Економіка АПК. 2015. №5 С. 70-72.
2. Збарський В.К., Липов'як-Мелкозьорова А.І. Оптимізація розмірів малих сільських підприємств на засадах інноваційного підходу. Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. Іжницького. 2014. Т. 16, № 1(2). С. 312-326.
3. Концептуальні напрями стратегії розвитку АПК та сільських територій України на період до 2020 року / М.М. Федоров та ін. Брошура. К.: ННЦ "ІАЕ", 2008. 46 с.
4. Кропивко М.М. Класифікація господарств населення як форми малого сільськогосподарського підприємництва: зб. наук. праць ТДАТУ (економічні науки). 2013. № 2 (22), том 2. 342 с.
5. Макаренко Ю.П. Аграрні малі господарства: умови та шляхи розвитку. [Agrarian small farms: conditions and ways of development. Дніпропетровськ.: Січ, 2012. 680с.
6. Малік М.Й., Заяць В.М. Теоретичні засади та напрями трансформації особистих селянських господарств. Економіка АПК. 2013. №5. С. 87-95.
7. Програма розвитку особистих селянських господарств в Україні на період до 2020 року (проект) / за ред. Ю.О. Лупенка, М.Й. Маліка. К.: ННЦ ІАЕ, 2013. 28 с.
8. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003р. № 742-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=742-15>.
9. Чайанов А.В. Крестьянское хозяйство: избранные труды /редкол.сер.: Л. И. Абалкин (пред.) и др. М.: Экономика, 1989. 492 с.
10. Чайанов А.В. Природа крестьянского хозяйства и земельный режим. Труды Всерос. съезда Лиги аграрных реформ. М., 1918. С. 4-5.
11. Челинцев А.Н. Теоретические основания организации крестьянского хозяйства. Харьков, 1919. 178с.
12. Шпикуляк О.Г., Курило Л.І. Інституціоналізація інноваційної діяльності в аграрній сфері економіки. Облік і фінанси АПК. 2010. №3. С. 114-117.
13. Яворська Т.І. Малий бізнес у сільському господарстві: теорія і практика: монографія. К.: ННЦ ІАЕ, 2012. 386 с.

REFERENCES

1. Dijesperov V.S. (2015). Tendencii' rozvytku sil'skyh domogospodarstv. *Ekonomika APK*. [Trends in rural households development. *Economy of agroindustrial complex*]. №5 pp. 70-72.
2. Zbars'kyj V.K., Lypov'jak-Mjelkoz'orova A.I. (2014). Optymizacija rozmiriv malyh sil'skyh pidpryjemstv na zasadah innovacijnogo pidhodu. *Naukovyj visnyk L'viv'skogo nacional'nogo universytetu veterynarnoi' medycyny ta biotekhnologij im. G'zhyck'kogo*. [Optimization of the size of small rural enterprises on the basis of an innovative approach. *Scientific herald of the Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnology*. Gzhytskyj]. T. 16, № 1(2). pp. 312-326.
3. M.M. Fedorov ta in. (2008). Konceptual'ni naprjamy strategii' rozvytku APK ta sil'skyh terytorij Ukrainy na period do 2020 roku. Broshura. [Conceptual directions of the strategy of development of agroindustrial complex and rural territories of Ukraine for the period till 2020]. K.: NNC "IAE", 46 p.
4. Kropyvko M.M. (2013). Klasyfikacija gospodarstv naselejnja jak formy malogo sil'skogospodars'kogo pidpryjemnytva: zb. nauk. prac' TDATU (ekonomichni nauky). [Classification of households as forms of small agricultural entrepreneurship: Sb. sciences works of TDATU (economic sciences)]. № 2 (22), tom 2. 342 p.
5. Makarenko Ju.P. (2012). Agrarni mali gospodarstva: umovy ta shljahy rozvytku. [Agrarian small farms: conditions and ways of development]. Dnipropetrovs'k.: Sich, 680 p.
6. Malik M.J., Zajac' V.M. (2013). Teoretychni zasady ta naprjamy transformacii' osobystyh seljans'kyh gospodarstv. *Ekonomika APK*. [Theoretical foundations and directions of transformation of personal peasant farms. *Economy of agroindustrial complex*]. №5. pp. 87-95.
7. Programa rozvytku osobystyh seljans'kyh gospodarstv v Ukraini na period do 2020 roku (proekt). [The program of development of private peasant farms in Ukraine up to 2020 (project)]. Za red. Ju.O. Lupenka, M.J. Malika. K.: NNC IAE, 2013. 28 p.
8. Pro osobyste seljans'ke gospodarstvo: Zakon Ukrainy [About the private peasant economy: the Law of Ukraine] vid 15.05.2003r. № 742-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=742-15>.
9. Chajanov A.V. (1989). Krest'janskoe hozjajstvo: yzbrannye trudy. [Peasant farm: Selected works] /redkol.ser.: L. Y. Abalkyn (pred.) y dr. M.: Ekonomika., 492 p.
10. Chajanov A.V. (1918). Pryroda krest'janskogo hozjajstva y zemel'nyj re-zhym. Trudy Vseros. s'ezda Lygy agrarnyh reform. [The nature of the peasant economy and the land regim. Works All Russia. Congress of the League of Agrarian Reforms]. M. pp. 4-5.
11. Chelyncev A.N. (1919). Teoretycheskye osnovanyja organizacyy krest'janskogo hozjajstva. [Theoretical foundations of organization of peasant economy]. Har'kov, 178 p.
12. Shpykul'jak O.G., Kurylo L.I. (2010). Instytucionalizacija innovacijnoi' dijal'nosti v agrarnij sferi ekonomiky. Oblik i finansy APK. [Институціоналізація інноваційної діяльності в аграрній сфері економіки. Облік і фінанси АПК]. №3. pp. 114-117.
13. Javors'ka T.I. (2012). Malyj biznes u sil's'komu gospodarstvi: teorija i praktyka: monografija. [Small Business in Agriculture: Theory and Practice: Monograph]. K.: NNC IAE, 386 p.

Перспективы развития животноводства в личных крестьянских хозяйствах**Кальченко С.В.**

Статья посвящена исследованию функционирования отраслей животноводства в личных крестьянских хозяйствах. Обоснованно важное социально-экономическое значение представителей мелкотоварного сектора аграрного производства в современных становления данной отрасли в системе национальной экономики, а также, учитывая проблемы в сфере развития сельских территорий. В рамках статьи осуществлен прогноз развития отрасли животноводства в личных крестьянских хозяйствах и определены факторы. Определены факторы, которые будут влиять на развитие личных крестьянских хозяйств как полноценной составляющей аграрного производства.

Ключевые слова: животноводство, свиноводство, эффективность, аграрное производство, личные крестьянские хозяйства.

Prospects for development of animals in individual selectives**Kalchenko S.V.**

The purpose of the article is to assess the prospects of functioning of private peasant farms in the field of animal husbandry, taking into account the peculiarities of their socio-economic nature.

Research methods. When writing the research, the following methods were used: analysis and synthesis – in assessing the level of development of tvinkins in individual peasant farms in Ukraine; structural-logical – in developing a typical structure of a personal peasant economy.

Presenting main material. Under current conditions, the importance of the small-scale agricultural sector as a factor has grown substantially, which not only forms the nature of food supply to the population, but also determines the state and future prospects for the process of building rural areas. The specifics of the functioning of private peasant farms, their socio-economic nature allows them not only to function in conditions of profitability, but also makes this way of managing one of the few ways to combat unemployment in the countryside.

The evaluation of the prospects for the functioning of private peasant farms as an integral part of domestic agricultural production has been evaluated, the conclusion of which is that the main directions of development should be the activation of agricultural production in such areas, which are not the subject of activity of agricultural enterprises, in particular in the field of animal husbandry. Achievement of high results is possible only at the expense of certain changes in the nature of the use of land resources, technology, as well as increase information provision of the domestic peasantry.

The necessary conditions for the development of private peasant farms are investigated, the main of which is the presence of a stable functioning system of agricultural servicing cooperatives, which provide services for the production, conservation, processing and marketing of products, consolidating the peasant farms into a single community. Taking into account

the existing rates of cooperative construction in Ukraine, further growth of the number of these forms of associations of subjects of agrarian business is projected. Under conditions of stimulation of the process of transformation of subjects of the small-scale agricultural sector into the commodity business, one can expect the active development of the cooperative movement in the system of rural territories. However, the effective functioning of personal peasant farms on a commodity basis, the ability to create family farms, inter-farm associations imply the availability of the necessary professional skills, requiring the acquisition of the appropriate qualification level.

The model ARIMA (autoregressive integrated model of slippery middle [Pind]) has been developed. The model is given by three parameters: autoregression, difference operator, slippery average.

The prospects of production of agricultural products in individual peasant farms in the main directions of activity are analyzed. The projected growth rates of gross output in individual peasant farms are conditioned by the dynamics of the current level of development, the activity of farms of commodity type, as well as the presence of competition from agricultural enterprises.

Predicted possible changes in the structure of gross agricultural production taking into account the general state of the industry and the value of personal peasant farms as producers, as well as prospects for the development of commodity peasant farms in certain branches, based on the peculiarities of the organization of the production process, the availability of material and technical support, etc.

A forecast is made that the ratio of personal peasant farms of the regions in the production of milk will continue to be maintained, ie 35% of gross output will be produced by farms of the forest-steppe zone. At the same time, the probable prospects for the development of the milk industry in the steppe zone due to the intensification of the cooperative movement among the peasant farms, the development of commodity production in this direction suggest that the share of products of personal peasant farms in the region will continue to grow and reach 33%, but 30 in 2016 .

It was revealed that in the process of evolutionary transition of peasant farms on the basis of agricultural production, the value of this segment of agrarian production for the food supply of the population will increase. Existing trends in the development of a number of livestock sectors, mainly in private peasant farms, in particular in the field of dairy cattle breeding, will contribute to this process.

The necessity of activating the economic activity of this group of farmers in the field of animal husbandry, in particular in the field of dairy cattle breeding, is substantiated. On the basis of estimation of probable trends in the indicated branch direction, the forecast of production volumes of the main types of products of livestock production from the personal peasant farms, taking into account the specifics of zonal climatic conditions. Considered the further role of private peasant farms as a component of the domestic market of agricultural raw materials.

Key words: animal husbandry, pig production, efficiency, agrarian production, personal peasant farms.

Надійшла 20.09.2017 р.

УДК 631.115.13:636

ШЕПЕЛЬ Т.П., канд. екон. наук, докторант

Білоцерківський національний аграрний університет

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ТИПОЛОГІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТИХ СЕЛЯНСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Стаття присвячена оцінці концептуальних підходів функціонування особистих селянських господарств в Україні. Встановлено, що поведінка населення в ОСГ певним чином впливає на економіку. По-перше, в цій сфері виробляється частина суспільного багатства країни. По-друге, для деяких груп населення вона дає можливість істотно поліпшити їхнє соціально-економічне становище шляхом збільшення сукупних доходів сім'ї, рівня споживання продуктів харчування і т. д. По-третє, частина населення водночас зайнята в суспільному виробництві й особистому підсобному господарстві, у зв'язку з чим виникає проблема розподілу між ними ресурсів праці, часу і життєвих сил.

Встановлено, що особисте підсобне та трудове селянське господарство – це далеко не ідентичні економічні формування. Зберігаючи основні риси останнього, сучасне особисте господарство розглядається як більш складне соціально-економічне явище, оскільки глибше включається в увесь спектр суспільних відносин. Тільки певна частина таких господарств залишається за своєю суттю споживчо-трудова, а більшість із них частково чи повністю входить у ринкові відносини.

Ключові слова: особисте селянське господарство, селянське господарство, неформальна економіка, трудове селянське господарство.

Постановка проблеми. Серед соціально-економічних проблем розвитку особистого селянського господарства особливе місце належить проблемі його прибутковості, що тісно пов'язано зі способами реалізації виробленої в ньому продукції. Суть цієї особливості полягає в тому, що сама прибутковість, а інакше, економічна доцільність ведення господарства, є